

Souvislosti vývoje důchodů

Ing. Jana Simonová, CSc.

Odborný seminář

Kulturní dům Michálkovice

27.5.2023

úvodem

- Moje prezentace je založena na těchto tezích:
  1. Pokud chceme nezmenšené důchody dnes, nenechme se balamutit a okrádat.
  2. Pokud chceme slušné důchody v budoucnu:
    - Musíme zajistit trvalou prosperitu
    - Musíme pěstovat, znovu vybudovat, stále posilovat duch pospolitosti a solidarity v české společnosti.

Agenda

- 1) Ekonomické souvislosti – nepravdy, falešné souvislosti a skutečné výzvy
- 2) Mezinárodní situace a hrozby
- 3) Společenské souvislosti a potřeby
- 4) Závěr

2) Ekonomické souvislosti

Udržitelnost důchodů a státní rozpočet

- **Citace:** „Důchody jsou zdrojem rostoucího deficitu, a proto je systém neudržitelný“ **NEPRAVDA**
- Díky průběžnému systému hradí státní rozpočet (SR) jen saldo mezi příjmy a výdaji důchodového systému (DS).
- Obvykle saldo nepřekračuje několik miliard, tj. většinou do 0,5% SR.
- Největší záporná salda: od 2011 do 2014 (50 mld Kč ročně)- 2. pilíř
- Největší kladná salda: 2018 (18,6 mld) a 2019 (16,4 mld) – EET

Saldo důchodového účtu závisí na aktuální politice vlády.

Letos lze očekávat vysoké minusové saldo díky vládní motivaci k předčasným odchodům do penze (trojnásobek) a zrušení EET.

Neprozíravá politika vlády neznamena, že DS je neudržitelný.

Průběžný důchodový systém je vždy udržitelný, záleží jen na parametrech a jejich správném provázání.

2) Ekonomické souvislosti

Demografický vývoj a umělá inteligence

Citace: „Musíme dnes snížit valorizaci a výpočet důchodů, abychom zajistili důstojné důchody pro další generace a připravili se na negativní demografický vývoj...“

Průběžný penzijní systém však neumožňuje kumulování kladných sald do budoucna, protože v meziroční kumulaci se zápornými saldy **nevytváří** žádnou solidární pomoc pro budoucí generace.

Dalším, tentokrát trvalým, faktorem k poklesu poměru počtu pracujících a důchodců je však zavádění automatizace a uplatňování umělé inteligence ve výrobních a postupně i společenských procesech.

Všechny budoucí generace budou muset chytře produkovat podstatně více, zavést progresivní zdanění povinné pro všechny, netolerovat neplacení daní či úniky zisků do zahraničí, působit v EU ke spravedlivější spolupráci v daňové oblasti a zrušení daňových rájů.

Tyto výzvy však vyžadují sofistikovanější politiky než jsou škrty důchodů.

2) Ekonomické souvislosti

Budoucí solidarita je výzva dneška

K zajištění důstojných důchodů v budoucnosti musí dnešní politika vést minimálně k:

- **zajištění podmínek pro výrazně vyšší produktivitu práce,** Především výchovou ke kreativitě a kritickému myšlení, kvalitním vzděláváním a ostatními kompetencemi pro zodpovědné uplatňování umělé inteligence.

Umělá inteligence může pracovat jen pro kapitál a nebo také pro kvalitnější život člověka – dnes se rozhoduje o ne/regulaci.

- **podpoře rodin, rodičovství, dostatek školek, flexibilní pracovní úvazky, atd.**
- **snadný přístup k celoživotnímu vzdělávání, motivaci k mezigenerační spolupráci a dobrovolnému odchodu do penze ve starším věku.**

To jsou cesty k budoucí prosperitě a solidaritě.

2) Ekonomické souvislosti

Důchody v Česku ve srovnání OECD

Podle OECD Outlook 2021 mandatorní důchodové systémy poskytují v průměru 62% celoživotní průměrné mzdy (OECD a G20).

Méně než 40% průměrné mzdy činí důchody v Chile, Estonsku, Irsku, Japonsku, Koreji, Litvě a Polsku.

Více než 90% celoživotní průměrné mzdy dostávají důchodci v Maďarsku, Portugalsku a Turecku.

Československo mělo na počátku 90. let poměr důchodů k průměrné mzdě cca 50%. V následujících 30 letech se kolísavě přibližuje k 40%.

Česko nepoužívá žádný mechanismus automatického přizpůsobování k růstu HDP či demografii. (Automatic Adjustment Mechanisms: Estonsko – vazba na HDP, Finsko, Švédsko – pravidla pro změny věku dožití a příspěvků), Německo přizpůsobuje penze a příspěvky ve vazbě na demografii).

Máme co zlepšovat jak ve výši důchodů, tak i v automatizaci přizpůsobování systému k vývoji HDP, demografie či věku dožití.

2) Ekonomické souvislosti

Shrnutí I.

- Řešením není snižovat důchody, ale odstranit důvody deficitu státního rozpočtu a napravit špatná rozhodnutí hospodářské a zahraniční politiky současné i předchozích vlád.
- Je třeba odstranit důvody k nekontrolované inflaci a nespravedlnosti ve financování státu.
- Skutečným problémem dneška a cesta k budoucím důchodům je úspěšně zvládnout přechod ke Společnosti 5.0 a dosahovat stále **vyšší produktivitu práce nejen ve výrobě, ale i řídicích a administrativních procesech.**
- Stát musí vyžadovat zodpovědné uplatňování umělé inteligence tak, aby přineslo prospěch lidem a ne jen kapitálu.

3) Mezinárodní situace a hrozby

Výzvy současného světa

Unipolární svět bojuje o přežití. Po 30 letech stále nemá lukrativní nabídku pro země, které usilují o svůj rozvoj.

Jen růst nerovnosti a boj o moc a zdroje.

Koncem minulého století vlna kritiky oficiální rozvojové pomoci vyspělých zemí a mnohé země začaly hledat nové hospodářské politiky a jiné možnosti spolupráce (Čína a Rusko pomoc Africe).

Nejvýznamnější aliancí se stalo seskupení **BRICS**.

Podíl BRICS na globálním HDP přesáhl 31,7% (podíl G7 je 30%).

BRICS se stává druhým polem rozhodování ve světě.

„Jednotný“ Západ se začíná štěpit a sledovat své individuální zájmy.

USA (zachování silné pozice globálního hegemona, dolaru jako hlavní rezervní měny světa, America First....).

Země, kde sídlí většina globálních korporací, G7, mají zájem na zachování existujících globálních finančních a investičních systémů.

Drahé energie a suroviny ohrožují konkurenceschopnost a prosperitu celého Západu, nejvíce země bez vlastních zájmů a extra zisků.

3) Mezinárodní situace a hrozby

Tlak mocných k zadlužování

Růst je motorem kapitalismu.

Tlak na růst spotřeby, i když je zbytečná a na dluh. Zadlužování napomáhá i systém Brettonwoodských institucí, IMF, Světová banka, ...

„Dluh je užitečný, umožňuje růst dnes s platbou někdy“ – Možnost zadlužení do nekonečna platí jen pro majitele světové rezervní měny (31 bil USD).

Pro ostatní země je život na dluh vždy riskantní, tlačí je do područí, nechtěné privatizace a likvidace veřejných služeb.

Jen ekonomicky kompetentní a zodpovědná vláda může úspěšně hospodařit s veřejnými prostředky a zachovat či rozšířit a zefektivnit veřejné služby.

3) Mezinárodní situace a hrozby

Tlak světových financí k privatizaci

Investoři neustále hledají nové finanční zdroje a investice.

Po úspěšné privatizaci průmyslu je nyní privatizace veřejných služeb na pořadu dne. Tím se veřejné služby postupně likvidují – viz Česká pošta.

Fondové penzijní systémy, kde se úspory na důchody shromažďují ve fondech a používají se k obchodování na finančních trzích, jsou pro investory velice lukrativní a nejméně rizikové. O to více rizikové jsou pro důchodce, jejichž jistota pro stáří se rozplyne s prvním větším poklesem trhů. To ukázala např. finanční krize v 2008, jejíž dopad na penzijní fondy v USA byl katastrofický.

Nejcennější na našem důchodovém systému je jeho průběžnost, nikde se peníze neshromažďují pro případný zájem soukromých investorů.

3) Mezinárodní situace a hrozby

Shrnutí II: Dopady na Česko a obranné pozice

- Vnější tlaky na růst zadlužování a privatizaci budou pokračovat.....
Volit ekonomicky vyspělou a morální vládu, která dokáže jednat asertivně a ustát tlaky na další zadlužování a privatizaci veřejných služeb.

Klíčovým problémem dneška je zabránit privatizaci ziskových částí veřejných služeb a zabránit změně průběžného důchodového systému na fondový důchodový systém.

- Podmínky pro mezinárodní obchod se budou zhoršovat....Drahé energie a suroviny povedou ke snížení konkurence schopnosti a postupné likvidaci surovinově a energeticky náročných výroby pro vývoz.

Je třeba posilovat vzdělávací, výzkumný a vývojový potenciál pro nové, surovinově a energeticky méně náročné způsoby uspokojování potřeb a posilovat soběstačnost.

4) Společenské souvislosti a potřeby

Důchody a důchodová reforma se stala středem zájmu médií jako klíčový zdroj snížení rozpočtového deficitu a konsolidace veřejných financí.

I když je to **desinformace**, je třeba toho využít a zahájit veřejnou informovanou diskuzi o skutečných příjmech a výdajích SR.

Je třeba diskutovat rozsah daňové povinnosti, zda platí pro všechny ve stejné výši, nebo jen pro některé, míru progresivity daní a vymahatelnosti daní.

Je třeba analyzovat také všechny výdaje ze SR, dotace a jejich aktuálnost, ale i sociální výdaje, výdaje na obranu a bezpečnost, atd. a možnosti jejich zjednodušení a digitalizace.

Je třeba zevrubná veřejná debata o veřejných financích.

4) Společenské souvislosti a potřeby

Společenský konsensus

Je čas napravit změť nedomyšlených a neprovázaných zákonů a rozhodnutí minulých 30 let, která komplikují výkon státní správy, výběr spravedlivých daní a výkon práva.

Začít by se mělo s **veřejnými odbornými debatami** o základních parametrech našeho společného života.

- O tom, co chceme od státu, jaké veřejné služby a v jakém rozsahu a kdo to bude financovat.
- O spravedlnosti ve financování státu, nestejném daňové zatížení různých subjektů (OSVČ a jejich výjimky, zaměstnanci, domácí a zahraniční firmy atd.)
- O zjednodušení daňových zákonů a transparentnosti příjmů a výdajů ze SR.
- **Nalezení konsensu a zachování / znovunalezení**

4) Společenské souvislosti a potřeby

Nová společenská smlouva

Nastavení společenské smlouvy o důchodech by nemělo rozdělovat společnost a zosťřovat mezigenerační konflikt.

Někteří politici a média se vyjadřují v tom smyslu, že dnešní důchodci ohrožují důchody budoucích důchodců. To je velký **KLAM** a vytváření zbytečného konfliktu.

Nová důchodová reforma je především boj mladých o tom, v jaké společnosti chtějí žít. K tomu, aby se dobře rozhodli, musí mít adekvátní vzdělání a schopnost kritického myšlení.

Nová společenská smlouva o důchodech by měla být založena na **veřejné odborné debatě**, která by měla vyústit ve společenský konsensus, pro který chceme v Česku vytvořit podmínky, aby další generace mohly svůj život plánovat s určitou spolehlivostí, ale i s vědomím své vlastní zodpovědnosti za kvalitu svého života (ve volbách).

Závěr

- Žijeme v nelehké době a nestabilním světě
- Přesto máme lidský potenciál stát se soběstačnou, emancipovanou zemí, kde by se nám mohlo dobře žít.
- Ale nikdo to za nás neudělá. Pomoc z vnějšku nepřijde.
- Je třeba dát se dohromady, informovat se, diskutovat
- hledat **společenský konsensus** a vytvářet neformální tlak proti nepravostem
- dát do pořádku **veřejné finance** a **státní správu**.
- Bránit se tlakům a aliancím, které nás ochuzují.
- Snažme se o přátelské vztahy a oboustranně prospěšnou spolupráci.